

زندگی و زمانه شیخ مفید/در برابر دشمنی ها نیز رفتاری کریمانه داشت

شخصیت شیخ مفید از لحاظ فراست و تبحر در علوم اسلامی چنان والا بود که حتی مخالفان شیعه مثل علی بن عیسی رمانی متکلم معتزلی در بغداد با مشاهده و ملاحظه جایگاه برتر وی لقب شیخ مفید به او داد.

شخصیت شیخ مفید از لحاظ فراست و تبحر در علوم اسلامی چنان والا بود که حتی مخالفان شیعه مثل علی بن عیسی رمانی متکلم معتزلی در بغداد با مشاهده و ملاحظه جایگاه برتر وی لقب شیخ مفید به او داد.

به گزارش خبرگزاری مهر، نهم آذر روز بزرگداشت محمد بن محمد بن نعمان، مشهور به شیخ مفید یکی از بزرگترین علمای شیعه و اسلام است.

شیخ مفید یکی از بزرگترین و تأثیرگذارترین دانشمندان شیعه در قرن چهارم هجری بود که در همه زمینه های علمی آن روزگار مثل فقه، حدیث، تاریخ، تفسیر قرآن، رجال حدیث و کلام و عقاید اسلامی تبحر داشت و درباره هر یک از آنها کتاب هایی تألیف کرده است. شیخ مفید در نزدیکی بغداد یعنی روستای سویقه ابن البصری دیده به جهان گشود و در همانجا رشد یافت و وفات کرد.

او در طی رشد و تحصیل خود از اساتید فراوانی بهره برده است که تعداد آنها به بیش از پنجاه دانشمند بزرگ می رسد. او علی رغم سختی ها و بی مهری های فراوانی که از سوی متعصبان نادان در بغداد متحمل شده بود به فعالیت های علمی و مذهبی خود همچنان ادامه داد و با برپا کردن کلاس های درس خود شاگردان زیادی را تربیت نمود. برخی از شاگردان مهم او که در حفظ و تدوین آثار علمی مکتب تشیع خدمات شایان توجهی به انجام رساندند عبارتند از:

۱. سیدمحمدبن حسین علوی معروف به سیدرضی که کتاب نهج البلاغه را از میان کلمات ارزشمند امام علی علیه السلام گردآوری کرده است؛

۲ برادر او سیدعلی بن حسین علوی معروف به سید مرتضی علم الهدی که بزرگترین کتابخانه جهان اسلام را گرد آورده بود که شیخ طوسی به برکت آن توانست کتاب های جامع حدیثی و فقهی معتبر شیعه را با استفاده از آن فراهم آورده و تدوین نماید. اما این کتابخانه در فتنه های آتش سوزی حشویه و متعصبان جاهل سوخته و از میان رفت؛

۳ حمزة بن محمدشریف جعفری معروف به سلار که مرقد او در آذرشهر از شهرهای آذربایجان شرقی مزار مؤمنین می باشد؛

۴ شیخ الطائفه ابوجعفر محمدبن حسن طوسی معروف به شیخ طوسی نویسنده جوامع حدیثی تهذیب الأحکام و الإستبصار.

شخصیت شیخ مفید از لحاظ فراست و تبحر در علوم اسلامی چنان والا بود که حتی مخالفان شیعه مثل علی بن عیسی رمانی متکلم معتزلی در بغداد با مشاهده و ملاحظه جایگاه برتر وی لقب شیخ مفید به او داد و از همان عنفوان جوانی با لقب پرافتخار شیخ مفید شهرت یافت.

همین امر علاوه بر تشیع وی موجب برانگیخته شدن حسادت های عده ای کوتاه اندیش مثل ابوحیان توحیدی، ابوبکر باقلانی و ابن نقیب شده و او را مورد آزار و اذیت قرار دادند تا جایی که موجب تبعید و اخراج وی از بغداد شد؛ ولی با این همه او از کرامت اخلاقی و رفتار انسانی با آنها دست برنداشت.

دشمنی ها بر ضد این دانشمند وارسته نه فقط به دلیل فضائل و کرامات دینی و علمی وی، بلکه به دلیل تشیع او نیز بوده است و حتی پس از وفات او دروغ پردازی ها و کینه توزی علیه او ادامه داشت تا حدی که برخی از مورخان متعصب و کینه ورز مثل خطیب بغدادی که در دشمنی با اهل بیت پیامبر علیهم السلام و تشیع شهره آفاق است او را به شدت مورد توهین و تحقیر قرار داده و مطالب ناشایستی را به طور غیر واقعی جعل کرده و به وی نسبت داده است. و برخی دیگر مثل سمعانی و ذهبی که از روی تعصب مذهبی بغدادی را مورد اعتماد تلقی کرده اند، بدون بررسی های درست تاریخی به نقل مطالب دروغ وی پرداخته اند.

اما در طرف مقابل، برخی از محققان خوش انصاف مثل ابن ندیم، ابن کثیر، یافعی، و ابن حجر عسقلانی با تجلیل و احترام فراوان از او یاد کرده و ضمن ارائه تصویر درستی از شخصیت برجسته وی لقب «شیخ مفید» را برای او به رسمیت شناخته اند و در برخی موارد از مباحث مهم حدیثی، تاریخی و اعتقادی به مطالب و بررسی های منحصر به فرد وی استناد و احتجاج کرده اند؛ تا هم صحت گفته های خود را اثبات کنند و هم نظرات صحیح را که از طریق شیخ مفید ارائه شده است به آیندگان منتقل نمایند.

البته گرچه در برخی از موارد، مطالب شیخ مفید را مورد انتقاد قرار داده اند، اما توجه آنان به کتاب های مختلف او و نقل مطالبش، گویای اهمیت و جایگاه برجسته شخصیت علمی و معنوی ابن دانشمند جلیل القدر در میان بزرگان اهل سنت می باشد. در حقیقت شخصیت شیخ مفید در تاریخ علوم اسلامی نه تنها یک شخصیت شیعی بلکه یک شخصیت اسلامی و مورد توجه برای همه فرقه ها و مذاهب اسلامی می باشد.

شیخ مفید در طول عمر مفید و پربرکت خود تلاش های بسیاری برای دفاع از حریم تاریخ، فقه و عقاید مکتب اهل بیت علیهم السلام به انجام رسانید و در این راستا کتاب هایی در موضوع ها و مسائل مختلف اسلامی تألیف و تصنیف نمود که تعداد آنها، بیش از دویست کتاب مهم بوده و امروزه مقدار عمده آنها یعنی حدود یکصد و پنجاه کتاب در دست است؛ برخی از آنها عبارتند از:

۱ الإعلام فیما اتفقت الامامیة علیه من الأحکام؛

۲ الإرشاد فی تاریخ النبى و الأئمة علیهم السلام؛

۳ المقنعة فی الفقه که شاگردش شیخ طوسی کتاب بزرگ تهذیب الأحکام را در شرح آن نگاشته است؛

۴ الإفصاح فی الإمامة؛

۵ الإيضاح فی الإمامة.

قابل ذکر است که بسیاری از این کتاب ها توسط شاگردان شیخ مفید و دانشمندان متأخر شیعه مورد شرح، تکمیل یا خلاصه قرار گرفته است و همچنان به عنوان منابع معتبر و دست اول علوم و معارف اهل بیت پیامبر علیهم السلام شناخته می شوند.

این شخصیت بزرگوار در عصر خفقان و غربت تفکرات شیعی در مجامع علمی چنان خوش درخشید که در میان علما به عنوان «امام المتکلمین» شناخته می شود. آن بزرگوار بارها مورد عنایت حضرت صاحب الزمان مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه قرار گرفت و آن حضرت توقیعات و نامه هایی را باخط مبارک خود برای وی نوشت که این، نشان از جایگاه والای او در پیشگاه حجت خدا است. در یکی از این توقیعات حضرت خطاب به شیخ می فرمایند: السدید، المولی الرشید، الشیخ المفید «برادر بزرگوار، دوستدار رشد یافته، شیخ مفید».

شیخ مفید در سال ۴۱۳ در بغداد، پس از ۷۵ سال تلاش و خدمت ارزنده درگذشت و مورد تجلیل فراوان مردم و قدردانی علما و فضلا قرار گرفت و به تعبیر شاگرد بزرگوارش شیخ طوسی که خود حاضر در صحنه بوده است، روز وفات او از کثرت دوست و دشمن برای ادای نماز و گریستن بر او، همانند و نظیر نداشته است.

هشتاد هزار تن از شیعیان او را تشییع کردند و سید مرتضی علم الهدی بر او نمازگزارد و در کاظمین در حرم مطهر امام جواد علیه السلام پایین پای آن حضرت و نزدیک قبر استادش ابن قولویه مدفون گردید.